

مسابقات فارسی هفتم

از مجموعه مرشد

- پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس به درس
- نکته‌های کلیدی کتاب فارسی هفتم
- طبقه‌بندی شده براساس بخش‌های کتاب درسی
- نمونه‌سؤالات آزمون‌های ورودی مدارس برتر
- ویژه دانش‌آموزان مدارس ممتاز و تیزهوشان

نسرین صمدی

مرشد: مرجع رشد و شکوفایی دانش‌آموزان

ویژه دانش‌آموزان ممتاز و داوطلبان شرکت در مسابقات
و آزمون‌های ورودی مدارس تیزهوشان و برتر

**به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگذرد**

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

خداوند حکیم را سپاس می‌گوییم که بخت بلند خدمت به علم و ادب این سرزمین را نصیبمان کرد تا بتوانیم کتاب «**مسابقات فارسی هفتم**» از مجموعه «**مرشد**» را به دانش‌آموزان، دبیران و خانواده‌های محترم تقدیم کنیم.

کتابی که پیش‌رو دارید براساس آخرین تغییرات کتاب درسی وزارت آموزش و پرورش و با توجه به هدف تعیین شده در مجموعه کتاب‌های «**مرشد**» که «مرجع رشد و شکوفایی دانش‌آموزان» می‌باشد، تألیف شده است. این کتاب بر آموزش مفاهیم و تقویت مهارت‌های تست‌زنی تأکید دارد و دانش‌آموز را به یادگیری و تکرار و تمرین هدایت می‌کند. مفاهیم و دانش‌های زبانی - ادبی در بخش پاسخ‌های تشریحی درس به درس آموزش داده شده است.

کتاب «**مسابقات فارسی هفتم مرشد**» از دو بخش پرسش‌های درس به درس و آزمون‌های جامع تشکیل شده است که در بخش اول، تعدادی پرسش بر مبنای درک مطلب، واژگان، تاریخ ادبیات، دستورزبان، آرایه‌های ادبی و... همان درس طراحی گردیده است.

در بخش دوم، ۱۰ آزمون جامع آورده شده است که نمونه‌هایی از آزمون ورودی مدارس برتر است. امید است این مجموعه کتاب‌ها، گامی بلند در جهت پیشرفت و یادگیری دانش‌آموزان عزیز سرزمینمان در درس فارسی برداشته باشد.

در پایان لازم می‌دانیم از مؤلف محترم خانم: نسرین صمدی، دبیر محترم مجموعه آقای مهندس هادی عزیززاده، خانم‌ها: سمیه بهرامی، سکینه مظاهری کلهرودی (حروف‌چین و صفحه‌آرا)، طوبی عینی‌پور (نمونه‌خوان) و بهاره خدای (گرافیک) که در به ثمر رساندن این مجموعه زحمات زیادی متحمل شده‌اند، قدردانی کنیم.

امیدواریم معلمان گرامی، دانش‌آموزان و اولیای محترم با ارائه‌ی نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود، ما را در رفع اشکالات احتمالی این مجموعه و تقویت نقاط قوت آن یاری فرمایند.

ستایش: یاد تو

سؤالات شعر ستایش ۱۱

پاسخ نامه شعر ستایش ۱۷

درس ۱: زنگ آفرینش

سؤالات درس ۱ ..... ۳۵

پاسخ نامه درس ۱ ..... ۴۲

درس ۲: چشمه معرفت

سؤالات درس ۲ ..... ۵۶

پاسخ نامه درس ۲ ..... ۶۳

درس ۳: نسل آینده ساز

سؤالات درس ۳ ..... ۷۴

پاسخ نامه درس ۳ ..... ۸۱

درس ۴: با بهاری که می رسد از راه

سؤالات درس ۴ ..... ۹۲

پاسخ نامه درس ۴ ..... ۹۹

درس ۵: آزاد

درس ۶: قلب کوچکم را به چه کسی بدهم؟

سؤالات درس ۶ ..... ۱۱۱

پاسخ نامه درس ۶ ..... ۱۱۸

درس ۷: علم زندگانی

سؤالات درس ۷ ..... ۱۲۸

پاسخ نامه درس ۷ ..... ۱۳۵

درس ۸: زندگی همین لحظه هاست

سؤالات درس ۸ ..... ۱۴۸

پاسخ نامه درس ۸ ..... ۱۵۵

درس ۹: نصیحت امام (ره)

سؤالات درس ۹	۱۶۷
پاسخ نامه درس ۹	۱۷۳

درس ۱۰: کلاس ادبیات، مرواریدی در صدف، زندگی حسابی، فرزند انقلاب

سؤالات درس ۱۰	۱۸۱
پاسخ نامه درس ۱۰	۱۸۸

درس ۱۱: عهد و پیمان، عشق به مردم، رفتار بهشتی، گرمای محبت

سؤالات درس ۱۱	۲۰۰
پاسخ نامه درس ۱۱	۲۰۶

درس ۱۲: خدمات متقابل اسلام و ایران

سؤالات درس ۱۲	۲۱۵
پاسخ نامه درس ۱۲	۲۲۲

درس ۱۳: اسوه نیکو

سؤالات درس ۱۳	۲۳۲
پاسخ نامه درس ۱۳	۲۳۸

درس ۱۴: امام خمینی (ره)

سؤالات درس ۱۴	۲۴۸
پاسخ نامه درس ۱۴	۲۵۴

درس ۱۵: روان خوانی (چرا زبان فارسی را دوست داریم؟)

سؤالات درس ۱۵	۲۶۱
پاسخ نامه درس ۱۵	۲۶۴

درس ۱۶: آدم آهنی و شاپرک

سؤالات درس ۱۶	۲۶۸
پاسخ نامه درس ۱۶	۲۷۵

درس ۱۷: ما می توانیم

سؤالات درس ۱۷	۲۸۲
پاسخ نامه درس ۱۷	۲۸۸

نمونه سؤالات آزمون‌های جامع از ۱ تا ۱۰

۲۹۸.....	آزمون جامع ۱
۳۰۱.....	پاسخ نامه آزمون ۱
۳۰۵.....	آزمون جامع ۲
۳۰۸.....	پاسخ نامه آزمون ۲
۳۱۱.....	آزمون جامع ۳
۳۱۴.....	پاسخ نامه آزمون ۳
۳۱۶.....	آزمون جامع ۴
۳۱۹.....	پاسخ نامه آزمون ۴
۳۲۲.....	آزمون جامع ۵
۳۲۴.....	پاسخ نامه آزمون ۵
۳۲۶.....	آزمون جامع ۶
۳۲۹.....	پاسخ نامه آزمون ۶
۳۳۲.....	آزمون جامع ۷
۳۳۵.....	پاسخ نامه آزمون ۷
۳۳۷.....	آزمون جامع ۸
۳۴۰.....	پاسخ نامه آزمون ۸
۳۴۳.....	آزمون جامع ۹
۳۴۶.....	پاسخ نامه آزمون ۹
۳۴۸.....	آزمون جامع ۱۰
۳۵۱.....	پاسخ نامه آزمون ۱۰

نکاتی که در این کتاب می‌آموزیم:

ستایش:

۱. روش تشخیص ترکیب وصفی و اضافی
۲. آشنایی با قالب‌های شعری (مثنوی)
۳. آشنایی با سجع
۴. آشنایی با حروف ربط
۵. روش تشخیص فعل ماضی از فعل مضارع
۶. آشنایی با آرایه تناقض یا پارادوکس
۷. آشنایی با استفهام انکاری
۸. آشنایی با ساختمان واژه
۹. آشنایی با نظامی
۱۰. آشنایی با خواجه عبدالله انصاری
۱۱. آشنایی با برخی علائم نگارشی
۱۲. آشنایی با آرایه تلمیح
۱۳. آشنایی با آرایه جناس
۱۴. آشنایی با آرایه جناس

درس اول:

۱. آشنایی با کلمات هم آوا «متشابه»
۲. آشنایی با آرایه تشخیص
۳. آشنایی با آرایه تشبیه
۴. آشنایی با آرایه تشخیص
۵. آشنایی با آرایه تشبیه
۶. آشنایی با آرایه تشخیص
۷. آشنایی با آرایه تشبیه
۸. آشنایی با آرایه تشخیص
۹. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۰. آشنایی با آرایه تشخیص
۱۱. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۲. آشنایی با آرایه تشخیص
۱۳. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۴. آشنایی با آرایه تشخیص

درس دوم:

۱. آشنایی با آرایه تشبیه
۲. آشنایی با آرایه تشبیه
۳. آشنایی با آرایه تشبیه
۴. آشنایی با آرایه تشبیه
۵. آشنایی با آرایه تشبیه
۶. آشنایی با آرایه تشبیه
۷. آشنایی با آرایه تشبیه
۸. آشنایی با آرایه تشبیه
۹. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۰. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۱. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۲. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۳. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۴. آشنایی با آرایه تشبیه

درس سوم:

۱. آشنایی با آرایه تشبیه
۲. آشنایی با آرایه تشبیه
۳. آشنایی با آرایه تشبیه
۴. آشنایی با آرایه تشبیه
۵. آشنایی با آرایه تشبیه
۶. آشنایی با آرایه تشبیه
۷. آشنایی با آرایه تشبیه
۸. آشنایی با آرایه تشبیه
۹. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۰. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۱. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۲. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۳. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۴. آشنایی با آرایه تشبیه

درس چهارم:

۱. آشنایی با آرایه تشبیه
۲. آشنایی با آرایه تشبیه
۳. آشنایی با آرایه تشبیه
۴. آشنایی با آرایه تشبیه
۵. آشنایی با آرایه تشبیه
۶. آشنایی با آرایه تشبیه
۷. آشنایی با آرایه تشبیه
۸. آشنایی با آرایه تشبیه
۹. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۰. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۱. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۲. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۳. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۴. آشنایی با آرایه تشبیه

درس ششم:

۱. آشنایی با آرایه تشبیه
۲. آشنایی با آرایه تشبیه
۳. آشنایی با آرایه تشبیه
۴. آشنایی با آرایه تشبیه
۵. آشنایی با آرایه تشبیه
۶. آشنایی با آرایه تشبیه
۷. آشنایی با آرایه تشبیه
۸. آشنایی با آرایه تشبیه
۹. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۰. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۱. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۲. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۳. آشنایی با آرایه تشبیه
۱۴. آشنایی با آرایه تشبیه

درس هفتم:

۱. کلمات مخفف
۲. تعریف و معرفی متمم و انواع آن
۳. حروف و انواع آن
۴. اولیاء... چه کسانی هستند؟
۵. آشنایی با بایزید بسطامی

درس هشتم:

۱. آشنایی با عمر خیام
۲. معرفی قالب‌های رباعی و دوبیتی
۳. آشنایی با هوشنگ مرادی کرمانی
۴. آشنایی با کتاب نهج البلاغه
۵. تعریف فعل اسنادی و فعل غیراسنادی
۶. با شهر اصفهان آشنا شویم.

درس نهم:

۱. مسند چیست؟
۲. معرفی اضافه تشبیهی
۳. با علامه محمدتقی جعفری آشنا شویم.
۴. تفاوت فعل‌های «گزار و گذار» و موارد کاربرد آن‌ها

درس دهم:

۱. قالب‌های غزل، قصیده و قطعه
۲. بررسی زمان فعل
۳. با نیما یوشیج، پروین اعتصامی، پروفیسور محمود حسابی و دکتر سعید کاظمی آشتیانی آشنا شویم.
۴. قالب شعری مسمط

درس یازدهم:

۱. حروف اضافه اختصاصی فعل‌ها
۲. فعل‌های گذرا و ناگذر
۳. فعل معلوم و فعل مجهول
۴. شخص و شمار فعل‌ها
۵. با رجایی و چمران آشنا شویم.

درس دوازدهم:

۱. استاد مطهری کیست؟
۲. آشنایی با بیت‌های موقوف‌المعانی
۳. با فردوسی و عطار آشنا شویم.
۴. ضمیر، تعریف و انواع آن
۵. تشخیص قرن زندگی افراد از روی سال تولد یا وفات

درس سیزدهم:

۱. با سعدی آشنا شویم
۲. بن فعل، فعل مضارع
۳. با حضرت رسول اعظم (ص) آشنا شویم.
۴. سجع چیست؟

درس چهاردهم:

۱. مجاز چیست؟
۲. مصدر، بن ماضی، شناسه
۳. تعریف نثر ادبی
۴. آرایه مبالغه
۵. با شخصیت‌های درس ۱۴ آشنا شویم.

درس پانزدهم:

۱. با حدّاد عادل آشنا شویم.

درس شانزدهم:

۱. مرور کلمات هم‌خانواده

۳. فعل کمکی چیست؟

۲. فعل آینده

۴. آشنایی با ویتا توژیلینسکای

درس هفدهم:

۱. ساختمان واژه

۳. آشنایی با خواجوی کرمانی

۲. آرایه‌های ترصیع و موازنه

در پاسخ‌نامه آزمون‌های جامع می‌آموزیم:

آزمون ۲ ← ۱. حذف به قرینه لفظی و معنوی ۲. آرایه استعاره

آزمون ۴ ← بررسی کامل گذر و ناگذر بودن فعل‌ها و انواع جمله

آزمون ۵ ← فعل‌های چهار جزئی با مسند

آزمون ۶ ← انواع را

سوالات

یاد تو

ستایش

۱- بیت «ای نام تو بهترین سرآغاز بن نام تو، نامه کی کنم باز؟» چند جمله است؟

- ۴ (۱)
- ۳ (۲)
- ۲ (۳)
- ۱ (۴)

۲- صفت در کدام گزینه، دیده نمی شود؟

- (۱) هم تو، به عنایت الهی
- (۲) هم قصه نانبدوده، دانی
- (۳) کوتاه ز درت، درازدستی
- (۴) هم نامه نانوشته، خوانی

۳- نوع جمله‌ها در کدام گزینه، با بقیه فرق دارد؟

- (۱) از ظلمت خود، رهایی‌ام ده
- (۲) آن‌جا، قدم رسان
- (۳) ای هست گن اساس هستی
- (۴) با نور خود، آشنایی‌ام ده

۴- اسم غیرساده در کدام گزینه، دیده نمی شود؟

- (۱) ای کارگشای هر چه هستند
- (۲) کوتاه ز درت، درازدستی
- (۳) ای نام تو بهترین سرآغاز
- (۴) ای یاد تو مونس روانم

۵- قالب شعر «یاد تو» کدام گزینه است؟

- (۱) قطعه
- (۲) مثنوی
- (۳) غزل
- (۴) قصیده

۶- شعر «یاد تو» سروده کدام شاعر است؟

- (۱) نظامی گنجوی
- (۲) خواجه عبدا... انصاری
- (۳) سعدی شیرازی
- (۴) جلال‌الدین محمد مولوی

۷- معنی کدام واژه به درستی نیامده است؟

- (۱) عنایت: توجه، بخشش
- (۲) اساس: اسباب و وسایل
- (۳) روان: روح و جان
- (۴) درازدستی: ستمگری و زورگویی

۸- نقش ضمیر «تو» در کدام گزینه، با بقیه متفاوت است؟

- (۱) که در کار تو جان بازم
- (۲) ای یاد تو مونس روانم
- (۳) هم تو، به عنایت الهی
- (۴) بن نام تو، نامه کی کنم باز؟

۹- مناجات خواجه عبدا... انصاری در سرآغاز کتاب درسی چه نثری دارد؟

- (۱) ساده یا مُرسل
- (۲) مسجع
- (۳) مصنوع و فتی
- (۴) متکلف

۱۰- در عبارت زیر، کدام کلمه مشخص شده در معنی مجازی یا غیرحقیقی به کار نرفته است؟

«الهی، دلی ده که در کار تو جان بازیم، جانی ده که کار آن جهان سازیم.»

- (۱) دل (۲) کار (۳) جان (۴) جهان

۱۱- کدام گزینه، از لحاظ ساخت با بقیه فرق دارد؟

- (۱) دستگیر (۲) کارگشا
(۳) درازدستی (۴) دست‌آویز

۱۲- عبارت‌هایی که در سرآغاز کتاب درسی از خواجه عبدا... انصاری نقل شده، از کدام کتاب او است؟

- (۱) الهی‌نامه (۲) مناجات‌نامه
(۳) نصایح (۴) زادالعارفین

۱۳- عبارت زیر چند جمله است؟

«الهی، دلی ده که در کار تو جان بازیم؛ جانی ده که کار آن جهان سازیم، دانایی ده که از راه نیفتیم، بینایی ده تا در چاه نیفتیم، دستگیر که دست‌آویز نداریم، توفیق ده، تا در دین استوار شویم، نگاه‌دار، تا پریشان نشویم.»

- (۱) ۱۴ (۲) ۱۵ (۳) ۱۶ (۴) ۱۷

۱۴- در عبارت سؤال شماره ۱۳، چند حرف ربط به کار رفته است؟

- (۱) ۶ (۲) ۷ (۳) ۸ (۴) ۹

۱۵- در مصرع «بی‌نام تو، نامه کی کنم باز؟» مقصود از نامه چیست؟

- (۱) کتاب قرآن (۲) کتاب یا سخن شاعر
(۳) عبادت کردن (۴) نامه‌هایی که افراد به یکدیگر می‌نویسند.

۱۶- در کدام گزینه، می‌توان برای یک کلمه، کلمه متشابه یا هم‌آوا آورد؟

- (۱) دانایی ده که از راه نیفتیم (۲) ای هست گن اساس هستی
(۳) آن‌جا، قدم رسان که خواهی (۴) دستگیر که دست‌آویز نداریم

۱۷- در کدام گزینه، مفعول دیده می‌شود؟

- (۱) تا در دین استوار شویم. (۲) نگاه دار.
(۳) که دست‌آویز نداریم. (۴) تا پریشان نشویم.

۱۸- در ابیات زیر، مجموعاً چند نشانه (،) قرار می‌گیرد؟

- هم قصه نانوده دانی (۱) ۵
هم نامه نانوشته خوانی (۲) ۴
آن‌جا قدم رسان که خواهی (۳) ۳
هم تو به عنایت الهی (۴) ۲

۱۹- زمان کدام فعل با بقیه فرق دارد؟

- (۱) می‌بازیم (۲) هستند (۳) بستند (۴) نشویم

۲۰- کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) کتاب فارسی پایه هفتم با «تحمیدیه» آغاز شده است.
- ۲) شعر یاد تو اثر نظامی و از کتاب لیلی و مجنون می باشد.
- ۳) مناجات خواجه عبدا... انصاری در سرآغاز کتاب از کتاب الهی نامه می باشد.
- ۴) خواجه عبدا... انصاری در انواع نثر و نظم مهارت داشت.

۲۱- نهاد در اولین جمله بیت زیر، کدام است؟

«هم تو، به عنایت الهی آن جا، قدم رسان که خواهی»

- ۱) تو
- ۲) هم
- ۳) عنایت
- ۴) نهاد حذف شده است.

۲۲- در بیت زیر کدام آرایه ادبی دیده می شود؟

«هم قصه نانموده، دانی هم نامه نانوشته، خواهی»

- ۱) متناقض نما
- ۲) تشبیه
- ۳) تشخیص
- ۴) تلمیح

۲۳- بیت زیر چند جمله است؟

«ای کارکشای هر چه هستند نام تو، کلید هر چه بستند»

- ۱) ۲
- ۲) ۳
- ۳) ۴
- ۴) ۵

۲۴- کدام آرایه ادبی در بیت زیر دیده می شود؟

«از ظلمت خود، رهایی ام ده با نور خود، آشنایی ام ده»

- ۱) تشبیه
- ۲) تضاد
- ۳) تشخیص
- ۴) تلمیح

۲۵- کدام آرایه های ادبی در بیت زیر مشاهده می شوند؟

«ای هست گن اساس هستی کوه ز درت، درازدستی»

- ۱) واج آرایه - کنایه
- ۲) مبالغه - واج آرایه
- ۳) تشبیه - کنایه
- ۴) تشبیه - مبالغه

۲۶- واژگان کدام گزینه، می توانند به عنوان سجع به کار روند؟

- ۱) ادب، آداب
- ۲) شعر، اشعار
- ۳) ناظم، عالم
- ۴) دست، دوست

۲۷- کدام گزینه، یک واژه غیر ساده نیست؟

- ۱) دانا
- ۲) بینا
- ۳) ستایش
- ۴) بهترین

۲۸- در مناجات خواجه عبدا... انصاری، کدام کلمات سجع ندارند؟

- ۱) بازیم - سازیم
- ۲) دانایی - بینایی
- ۳) راه - چاه
- ۴) دست گیر - دست آویز

۲۹- آیه شریفه زیر با کدام بیت تناسب معنایی دارد؟

«بدیع السموات و الأرض و اذا قضی امرأ فانما یقول له کن فیکون» (۱۱۷ بقره)

- (۱) از ظلمت خود، رهایی‌ام ده   با نور خود، آشنایی‌ام ده
 (۲) هم قصه نانوده، دانی   هم نامه نانوشته، خوانی
 (۳) هم تو، به عنایت الهی   آن‌جا قدم رسان که خواهی
 (۴) ای هست کن اساس هستی   کوته ز درت، درازدستی

۳۰- مفهوم بیت زیر در کدام گزینه به درستی آمده است؟

«هم قصه نانوده، دانی   هم نامه نانوشته، خوانی»

- (۱) خداوندا هم قصه‌هایی را که هیچ‌کس نمی‌داند، می‌دانی و هم به محتوای نامه همگان آگاهی داری.
 (۲) به همه چیز و همه‌کس آگاهی داری حتی مسائلی که هنوز اتفاق نیفتاده است.
 (۳) خداوندا بهترین قصه گو و بهترین نامه‌نویس تو هستی.
 (۴) خدایا، از قصه‌هایی که به هیچ‌کس گفته نشده و از نامه‌هایی که برای هیچ‌کس نوشته نشده، آگاهی داری.

۳۱- معنی بیت زیر، در کدام گزینه به درستی آمده است؟

«هم تو، به عنایت الهی   آن‌جا، قدم رسان که خواهی»

- (۱) خداوندا، به لطف توجه و نعمت‌های تو من به سر منزل مقصود خود رسیده‌ام.
 (۲) خدایا، تو با لطف و توجه خودت، مرا به آن مقام و جایگاهی برسان که صلاح می‌دانی.
 (۳) پروردگارا، اگر تو می‌پسندی و صلاح می‌دانی من را هدایت کن.
 (۴) خداوندا، اگر تو می‌خواهی با لطف و توجه خودت، من را سعادتمند گردان.

۳۲- آرایه ادبی در کدام گزینه به درستی نیامده است؟

- (۱) ای کارگشای هرچه هستند   نام تو، کلید هرچه بستند. (تشبیه)
 (۲) ای هست کن اساس هستی   کوته ز درت، درازدستی (کنایه)
 (۳) از ظلمت خود رهایی‌ام ده   با نور خود آشنایی‌ام ده (تضاد)

(۴) دانایی ده که از راه نیفتیم؛ بینایی ده تا در چاه نیفتیم (تشخیص)

۳۳- در مورد عبارت زیر کدام گزینه نادرست است؟

- «الهی، دلی ده که در کارتو جان بازیم، جانی ده که کار آن جهان سازیم.»
 (۱) آرایه کنایه در عبارت به چشم می‌خورد.
 (۲) آرایه سجع در عبارت وجود دارد.
 (۳) سه ضمیر شخصی در عبارت مشاهده می‌شود.
 (۴) عبارت ۵ جمله است.

۳۴- کدام گزینه را می‌توان واژه‌ای ساده محسوب کرد؟

- (۱) رهایی   (۲) شنوا   (۳) دلی   (۴) دانایی

۳۵- کدام کلمات، تضاد ندارند؟

- (۱) راه - چاه   (۲) نور - ظلمت   (۳) نانموده - نانوشته   (۴) دنیا - آخرت

۳۶- استفهام انکاری در کدام گزینه، دیده می‌شود؟

- (۱) جز نام تو نیست بر زبانم
(۲) بی نام تو، نامه کی کنم تو
(۳) آن‌جا، قدمم رسان که خواهی
(۴) ای کارگشای هرچه هستند

۳۷- کدام گزینه، از مفاهیم شعر «ستایش» برداشت نمی‌شود؟

- (۱) از خداوند خواسته می‌شود که شاعر یا نویسنده را از مقربان درگاه قرار دهد.
(۲) خداوند به بزرگی ستایش می‌شود.
(۳) از خداوند خواسته می‌شود که نیازهای شاعر یا نویسنده برطرف گردد.
(۴) از خداوند خواسته می‌شود که شاعر یا نویسنده را مورد لطف و عنایت خود قرار دهد.

۳۸- منادا در کدام گزینه، به درستی مشخص نشده است؟

- (۱) ای نام تو بهترین سر آغاز
بی نام تو، نامه کی کنم باز؟
(۲) ای هست کن اساس هستی
کوتاه ز درت درازدستی
(۳) ای کارگشای هرچه هستند
نام تو کلید هرچه بستند
(۴) الهی، دلی ده که در کار تو جان بازیم.

۳۹- تعداد جمله در کدام گزینه، نادرست است؟

- (۱) ای یاد تو مونس روانم
جز نام تو نیست بر زبانم (۲ جمله)
(۲) هم قصه نانموده، دانی
هم نامه نانوشته، خوانی (۲ جمله)
(۳) هم تو، به عنایت الهی
آن‌جا، قدم رسان که خواهی (۲ جمله)
(۴) از ظلمت خود رهایی‌ام ده
با نور خود آشنایی‌ام ده (۲ جمله)

۴۰- کدام گزینه، درباره نظامی نادرست است؟

- (۱) «پنج گنج یا خمسه» شاهکار بی‌مانند نظامی شامل ۵ مثنوی است.
(۲) نظامی، پیشوای داستان نویسی در ادب فارسی است.
(۳) نظامی در نیمه اول قرن ۶ در گنجه متولد شد.
(۴) شیرین و فرهاد، مخزن الاسرار، لیلی و مجنون، هفت پیکر و اسکندرنامه آثار وی هستند.

۴۱- مفعول در کدام گزینه، به درستی مشخص نشده است؟

- (۱) هم قصه نانموده دانی
هم نامه نانوشته خوانی
(۲) آنجا قدمم رسان که خواهی
کوتاه ز درت، درازدستی

۴۲- کدام گزینه، کنایه نیست؟

- (۱) جان بازیم
(۲) در چاه نیفتیم
(۳) دست گیر
(۴) دلی ده

۴۳- کدام گزینه، عناصر زبانی و آرایه‌های بیت زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

- «ای نام تو بهترین سر آغاز
بی نام تو، نامه کی کنم باز؟»
(۱) جناس، تکرار، تلمیح
(۲) تکرار، استفهام انکاری، تلمیح
(۳) تکرار، جناس، استفهام انکاری
(۴) جناس، استفهام انکاری، تلمیح

۴۴- نهاد در کدام گزینه به درستی مشخص شده است؟

- (۱) از ظلمت خود رهایی ام ده   با نور خود آشنایی ام ده
 (۲) ای کارگشای هرچه هستند   نام تو کلید هر چه بستند
 (۳) ای هست کن اساس هستی   کوتاه ز درت، درازدستی
 (۴) ای یاد تو، مونس روانم   جز نام تو نیست بر زبانم

۴۵- کدام گزینه دربارهٔ خواجه عبدالله انصاری، نادرست است؟

- (۱) معروف به پیرهرات و در قرن ۵ به دنیا آمده است.
 (۲) شهرت وی بیش تر به سبب تفسیر کشف‌الاسرار است.
 (۳) مناجات‌نامه، نصایح، کنز‌السالکین و زاد‌العارفین از آثار وی است.
 (۴) او در نثر مسجع پیشرو است.

۴۶- در کدام گزینه واژهٔ غیر ساده دیده نمی‌شود؟

- (۱) ای هست کن اساس هستی
 (۲) آنجا، قدم رسان که خواهی
 (۳) از ظلمت خود رهایی ام ده
 (۴) با نور خود آشنایی ام ده

۴۷- مضاف‌الیه در کدام گزینه دیده نمی‌شود؟

- (۱) ای یاد تو، مونس روانم
 (۲) کوتاه ز درت، درازدستی
 (۳) هم تو، به عنایت الهی
 (۴) با نور خود آشنایی ام ده

۴۸- کلمه‌های کدام گزینه، هم‌خانواده نیستند؟

- (۱) انیس، مونس، نسیان
 (۲) تقدیم، مقدم، تقدّم
 (۳) مظلّمه، ظالم، مظلوم
 (۴) منور، منیر، نور

۴۹- کدام نوع جمله در بیت‌های زیر مشاهده نمی‌شود؟

- «ای نام تو، بهترین سر‌آغاز
 بی‌نام تو، نامه، کی کنم باز؟»
 «هم تو به عنایت الهی
 آنجا قدم رسان که خواهی»

- (۱) امری   (۲) پرسشی   (۳) خبری   (۴) عاطفی

۵۰- کدام گزینه می‌تواند هم اسم و هم فعل باشد؟

- (۱) دانی   (۲) رهایی   (۳) خوری   (۴) هستی

پاسخ نامه

یاد تو

ستایش

۱- گزینه (۲)

جمله اول: ای (کسی که) ← ای: حرف ندا، «کسی که» یا «خدایی که»: منادای حذف شده است.
جمله دوم: نام تو بهترین سرآغاز (برای شروع هر کاری است).
جمله سوم: بی نام تو، نامه، کی کنم باز؟
همان طور که مشاهده می شود در جمله اول که با حرف ندا آغاز شده، منادا حذف شده است. در جمله دوم نیز فعل حذف شده است.

بررسی بیت:

ای نام تو بهترین سرآغاز (است) / بی نام تو نامه کی کنم باز؟ ← جمله پرسشی است.
حرف ندا نهاد م. الیه صفت مسند فعل محذوف

من نامه را بی نام تو کی باز کنم؟

نهاد مفعول فعل

محذوف

معنی بیت: ای پروردگاری که نام تو بهترین سرآغاز برای کارهاست. بدون نام و یاد تو من چگونه سخن را آغاز کنم.

۲- گزینه (۳)

در گزینه (۱) الهی صفت است.
در گزینه (۲) نانموده صفت است.
در گزینه (۴) نانوشته صفت است.
در گزینه (۳) ← درازدستی، از درت کوته (باد). کوتاه از لحاظ نوع واژه، صفت است؛ ولی در اینجا نقش مسند دارد.
مسند

نکته: تشخیص ترکیب وصفی و اضافی

تعریف صفت: صفت کلمه‌ای است که اسم را توصیف می کند یا به عبارت دیگر یکی از ویژگی‌های اسم را بیان می کند.

برای تشخیص صفت در جمله، به نکات زیر دقت کنید:

(۱) صفت را مانند قید می توان از جمله حذف کرد بدون این که معنی و مفهوم جمله تغییر کند:

من یک لباس زیبا دارم ← من یک لباس دارم.

صفت

(۲) صفت همیشه با یک اسم همراه است که با — به آن اسم مرتبط می شود:

لباس آبی - مدرسه بزرگ - کتاب تأثیرگذار

۳) بنابراین صفت در یک ترکیب به کار می‌رود. ترکیب‌ها، در حالت کلی، دو دسته‌اند.

۱) ترکیب اضافی	۲) ترکیب وصفی
(اسم + اسم)	(اسم + صفت)
خیابان ولی عصر	خیابان عریض

برای تشخیص صفت، در این نوع تست‌ها، ابتدا باید به دنبال ترکیب بگردیم؛ یعنی اسم همراه —، سپس باید تشخیص دهیم ترکیب وصفی است یا اضافی. برای تشخیص ترکیب وصفی، به سه روش زیر عمل می‌کنیم:

۱- هر ترکیبی که با (تر) و (ترین) معنی بدهد، وصفی است: مدرسهٔ بزرگ: مدرسهٔ بزرگ‌تر، وصفی است.

۲- با ترکیب، به شکل زیر جمله می‌سازیم، اگر جمله معنی‌داری حاصل شد ترکیب وصفی است. باغ زیبا ← این باغ، زیبا است. (در این روش — را نباید خواند.)

۳) به کلمهٔ اول، ی اضافه می‌کنیم چنانچه ترکیب معنی‌داری به دست آمد، ترکیب وصفی است: در بلند ← دری بلند (وصفی) / در کلاس ← دری کلاس (اضافی)

به این ترتیب می‌توانیم ترکیب وصفی را از اضافی تشخیص بدهیم. هر ترکیبی که با یکی از سه روش گفته شده صحیح باشد، وصفی است و برای وصفی بودن نیاز نیست با هر سه روش صحیح باشد.

صفت، انواع و نکاتی دیگر نیز دارد که در این کتاب در قسمت‌های بعدی با آن آشنا می‌شوید.

در این تست به روش زیر می‌توانیم به پاسخ درست برسیم:

عنایت الهی: این عنایت، الهی است.

قصهٔ نانموده: این قصه، نانموده است.

نامهٔ نانوشته: این نامه، نانوشته است.

در مورد گزینهٔ (۳) ترکیب وصفی دیده نمی‌شود، ولی یک ترکیب اضافی (دَرْت ← ت م. الیه) مشاهده می‌شود.

۳- گزینهٔ (۳)

گزینهٔ (۱)، (۲) و (۴) فعل امری دارند و جمله امری است. ولی گزینهٔ (۳) خبری است. در کتاب ششم دبستان با محتوای جمله‌ها آشنا شدید، در کتاب هفتم نیز در درس دوم با این مبحث آشنا می‌شوید.

در مورد گزینهٔ (۳) این سؤال (در مصرع دوم) جمله، خبری است.

ای هست کن اساس هستی   کوته ز درت، دراز دستی

معنی بیت: ای پروردگاری که پایه و هستی را به وجود آورده‌ای، دست هر ستمگری به درگاه تو کوتاه است و هیچ‌کس نمی‌تواند در کارهای تو دخالت کند.

هست کن: یک اسم غیرساده است؛ یعنی به وجود آورنده

۴- گزینهٔ (۴)

گزینهٔ (۱): کارگشای   گزینهٔ (۲): درازدستی   گزینهٔ (۳): سرآغاز   غیرساده هستند.

در پایهٔ ششم با کلمه‌های ساده و غیرساده و برخی پیشوندها و پسوندها آشنا شدید، در اینجا، به طور مفصّل، ساختمان کلمه توضیح داده می‌شود.

نکته ۲: ساختمان واژه

نکته بسیار مهمی پیش از شروع این بحث لازم به ذکر است. در زبان فارسی به کلمه‌ای (بجز ضمائر، قیده‌های مختص و...) بدون این که در جمله قرار بگیرد نمی‌توان گفت اسم، قید، صفت و ... به مثال زیر در مورد کلمه زیبا توجه کنید.

- ۱) زیبا دیروز به خانه ما آمد. در این جا نقش نهاد دارد و نام یک انسان است.
  - ۲) من یک کیف زیبا خریدم. در این جا نقش صفت دارد و کیف را توصیف می‌کند.
  - ۳) پدرم زیبا می‌نویسد. در این جا نقش قید دارد و فعل را توصیف می‌کند.
  - ۴) دریا زیبا است. در این جا نقش مسند دارد و در جمله اسنادی آمده است.
  - ۵) مادرم زیبا را در پارک دید. در این جا نقش مفعول دارد و نام یک انسان است.
- * نکته:** برخی کلمات مانند ضمیرها، قیده‌های مختص و... نوعشان مشخص است که در درس‌های بعدی با آنها آشنا می‌شوید.

در زبان فارسی کلمه ۲ نوع ساختمان دارد: ۱) ساده ۲) غیر ساده

ساده: کلمه‌ای که از یک بخش تشکیل شده است: استقلال - مادر - انسان

غیر ساده: کلمه‌ای که بیش از یک بخش دارد: دفترچه (دفتر + چه) - مادرزن (مادر + زن)
کلمه غیر ساده سه نوع دارد:

۱) مشتق ۲) مرکب ۳) مشتق - مرکب

روش ساخت کلمات مشتق:

کلمات مشتق ۲ بخش دارند: یک بخش معنی دار + حداقل یک بخش بدون معنی

دانا - رویش - هوشمند - سازمان و ... مشتق هستند به ساخت این کلمات توجه کنید:

۱) دانا: دان (بن مضارع) + ا (پسوند)

۲) رویش: روی (بن مضارع) + ش (پسوند)

۳) هوشمند: هوش (اسم) + مند (پسوند)

۴) سازمان: ساز (بن مضارع) + مان (پسوند)

* بخش بدون معنی در کلمات مشتق پیشوند یا پسوند است.

وندها در حالت کلی سه دسته‌اند }
 ۱. پیشوند: ابتدای کلمات می‌آید: بادب - نادان
 ۲. میانوند: میان کلمات می‌آید: سراسر - گفت‌وگو
 ۳. پسوند: آخر کلمات می‌آید: گفتار - سخنور
 واژگان زبان را فراهم می‌کنند:

پیشوندهای پر کاربرد عبارت‌اند از:

۱) با: بادب - باسواد

۲) بی: بی‌هنر - بی‌کار

۳) باز: بازداشت - بازگشت

۴) هم: هم کلاس - هم دل - هم زبان - هم نشین

۵) بر: برخورد - برقرار

۶) نا: نادان - ناامید - ناچیز

۷) ن: نترس - نسوز

۸) ب: بنام

پسوندهای معروف عبارت‌اند از:

۱) ان: فقط نشانه جمع نیست و معانی دیگری هم دارد: گریان - خندان - خاوران - بامدادان

۲) انه: برای تشبیه و نسبت دادن به کار می‌رود. دلیرانه - شجاعانه - آگاهانه - عصرانه

۳) ار: با ریشه و بن فعل ترکیب می‌شود اسم و گاه صفت می‌سازد: دیدار - شنیدار - گفتار - کردار

۴) الف: به آخر بن فعل اضافه می‌شود و صفت می‌سازد: دانا - گویا - شنوا - توانا - بینا

۵) بان: معنی محافظت و نگهداری می‌دهد: باغبان - جنگلبان - دروازه‌بان

۶) دان: معنی جا و ظرف نگهداری می‌دهد: نمکدان - قلمدان - گلدان

۷) زار: به مکان و فراوانی اشاره دارد: گلزار - نمکزار - شوره‌زار

۸) ستان: معنی مکان می‌دهد. کوهستان - هنرستان - بیمارستان

۹) سار: به مکان و فراوانی اشاره می‌کند: کوهسار - چشمه‌سار (گاهی هم پسوند شباهت ساز است)

۱۰) چه: به معنی کوچک است: دفترچه - کتابچه

۱۱) گار اسم یا صفت می‌سازد: آموزگار - پرهیزگار - روزگار

۱۲) گر: در بیش‌تر موارد شغل و کار را می‌رساند: کارگر - آهنگر - مسگر (گاهی اوقات صفت می‌سازد مانند:

ستمگر)

۱۳) گین: اندوهگین - شرمگین - خشمگین

۱۴) گاه: به زمان و مکان اشاره دارد: سحرگاه - ایستگاه - پرنگاه

۱۵) وار: معنی شباهت دارد: دیوانه‌وار - امیدوار - بزرگوار

۱۶) ور به اسم اضافه می‌شود و صفت می‌سازد: هنرور - سخنور - نامور

۱۷) ناک به اسم اضافه می‌شود و صفت می‌سازد: غمناک - اندوهناک - بیمناک

۱۸) مند: دارندگی و مالکیت را می‌رساند: کارمند - هنرمند - دانشمند - هوشمند

۱۹) ه به اسم یا بن فعل اضافه می‌شود و اسم یا صفت مفعولی می‌سازد: ناله - گریه - مویه - چشمه - گفته -

نوشته - روزه - هفته

۲۰) ین - ینه به اسم اضافه می‌شود و صفت نسبی می‌سازد: زرین - سیمین - آهنین - پشمینه

۲۱) ک به اسم اضافه می‌شود و اسم مصغر می‌سازد: طفلک - شهرک - اتاقک

۲۲) نده به بن فعل اضافه می‌شود و صفت می‌سازد: دونده - بیننده - شنونده - داننده - جوینده - راننده

۲۳) ی به اسم اضافه می‌شود و صفت نسبی می‌سازد: آهنی - چوبی - ابری - خوبی - رفتنی - بدی